

Posudek bakalářské práce Patrika Bulaka
Dech a dýchání jako zdrojová oblast konceptuálních metafor v češtině

Práce Patrika Bulaka se zabývá kognitivnělingvistickou analýzou pojmové oblasti dech a dýchání. V široce pojatém výzkumu jazykového materiálu spojeného s lexémy *dech*, *dýchat* (a např. i *plíce*) autor věnuje pozornost etymologicko-motivačním a slovotvorným souvislostem uvedených lexémů, relevantním vztahům polysémickým, a zejména kolokačnímu potenciálu a frazeologii. Materiál shromažďuje a analyzuje se záměrem ukázat konotace daných lexémů a pak dále využívá k interpretaci konceptuálních metafor. Avšak nejen to.

Jak stojí v názvu práce i v diplomovém úkolu, v centru bakalářandova zájmu měla být především otázka konceptuálních metafor v zadaném okruhu. Výzkum nicméně ukázal, že v pojmové oblasti dechu a dýchání se přinejmenším jako stejně výrazná jeví i metonymie. Síla materiálu i badatelské nadšení tedy autora přiměly k dalšímu teoretickému studiu ve sféře u nás velmi málo probádané, takže ve své práci ukazuje – metodologicky velmi přínosně -, jak jít při interpretaci sémantických struktur dál než obvykle a zohlednit kromě klasické, poněkud zjednodušující teorie metafory i metonymii, a zejména tzv. metaftonymii, která se v souvislosti s podobnými sémantickými oblastmi uplatňuje velmi často.

Práce od počátku naplňuje obvyklou strukturu. Teoretické výklady o východiscích zkoumání v kognitivní lingvistice (I) jsou nejen poučené, ale jsou představují kontext úsporně, hutně a vyváženě. Ocenit je potřeba, že autor vychází nejen ze základní, známé a stále citované literatury, ale pokouší se zohlednit i další teoretické zdroje (angloamerické a polské). Kognitivnělingvistické náhledy klade do souvislosti s domácí lexikologickou tradicí (srov. odkazy k výkladům metafory, metonymie a synestézie z Filipcovy a Čermákovy České lexikologie aj.). I výzkumná část je vhodně strukturována – II. kapitola patří podrobné sémantické analýze materiálu, III. kapitola ukazuje materiál v „lingvofenomenologické“ perspektivě (dech jako jev smysly vnímatelný a jako jev prožívaný), III. kapitola prezentuje přehled metonymií, metaftonymií a metafor spojených s dechem a dýcháním.

Dech je jev spjatý s lidskou tělesností; nesporná je jeho životní důležitost; zvláštní, „neviditelná“ povaha dechu i jeho spojitost se vzduchem jako součástí přírody je též evidentní. To zakládá jeho kulturní exponovanost, promítající se i do jazyků a sémiotických (zejména náboženských) systémů vůbec. I tuto kulturní dimenzi autor do své práce zdařile (v transdisciplinární perspektivě) integroval; naznačil i různé aspekty mezikulturního konceptu DECH JE DUCH / DUŠE včetně jeho slovanské (jazykově doložené) specifičnosti.

K nesporným kladům práce patří také vysoká úroveň jazyková a stylizační i pečlivé formální zpracování.

Co do všestranné kvality i aktuálního odborného přínosu jde o studii v kontextu bakalářských prací výjimečnou. Oceňuji tedy práci Patrika Bulaka jako podstatný příspěvek ke zkoumání českého jazykového obrazu světa, ráda ji doporučuji k obhajobě a navrhuji klasifikaci stupněm „výborně“.

V Praze 20. června 2013

Doc. PhDr. Irena Vaňková, CSc., Ph.D.
ÚČJTK FF UK Praha

